

היום נלמד בעזרת ה':

קידושין דף יב

סבר רב יוסף למימר פרוטה כל זהו: בכל דור ודור המטבע הנמוך ביותר הוא 'הפרוטה' שבו מתקדשת אשה.

אמר ליה אביי: והרי בהמשך המשנה נאמר שהפרוטה היא אחת משמונה באיסר האיטלקי. ואם כן יש שיעור קצוב לערך של הכסף שבו מקדשים אישה. השיעור נקבע בימי משה רבינו, וחכמי המשנה העריכו אותו כפי המטבעות שהיו בימיהם - לפי האיסר האיטלקי (חזון איש).

וכי תימא הני מילי בדורו של משה: ואם תאמר שרק בימי משה רבינו היה השיעור הזה, שאז זה היה המטבע הקטן, אבל בימינו נלך לפי המטבע הקטן בימינו. -

הרי רב דימי אמר שרבי סימאי הורה לאשה שנתקדשה בפרוטה שהקידושין בטלים לאחר שהוא שיער שהיא לא שווה אחת משמונה באיסר האיטלקי. ורבין אמר שרבי דוסתאי רבי ינאי ורבי אושעיא שיערו את הפרוטה אחת מששה באיסר האיטלקי (להלן תתבאר מחלקותם). והרי הם לא חיו בדורו של משה.

אמר ליה רב יוסף: אם כן קשה מהכתוב בברייתא: יש להיזהר מלעבור עבירה, שהרי הנהנה בשוגג מהקדש בשיעור של שווה פרוטה, צריך להביא קרבן אשם השווה מינימום 2 סלעים, צא ותחשב כמה פרוטות יש בשתי סלעים - יותר מאלפיים! כלומר על הנאה של חלק אחד צריך לכפר ביותר מפי אלפיים!

אם פרוטה אינה המטבע הקטן שהיה בימי חז"ל, אלא הוא אחד משמונה באיסר האיטלקי - אפילו אלפיים פרוטות אין בשתי סלעים, ואילו הברייתא אמרה שיש יותר מאלפיים.

אמר להו ההוא סבא: אני שונה בדברי הברייתא לא 'יותר מאלפיים' אלא 'קרוב לאלפיים'. הגמרא מקשה: עדיין סוף סוף הסכום המדויק הוא 1,536 פרוטות ולא

קרוב לאלפיים? ומתוצאת: כיון שהסכום עבר את חצי האלף השני הוא כבר נחשב קרוב לאלפיים.

גופא: הגמרא חוזרת למחלוקת רב דימי ורבין האם פרוטה היא אחת משמונה באיסר או אחת משש.

אביי רוצה להעמיד את המחלוקת של האמוראים הנ"ל במחלוקת של התנאים דלהלן:

דתיא פרוטה שאמרו חכמים וכו': לדעת ת"ק 1 דינר = 6 מעה כסף, 1 מעה = 2 פונדיונין, 1 פונדיון = 2 איסרים, 1 איסר = 2 מוסמיסים, 1 מסמס = 2 קונטרונקין, 1 קונטרנק = 2 פרוטות.

נמצא שאיסר שווה 8 פרוטות (כי איסר הוא 2 מוסמיסים שהם 4 קונטרונקין שהם 8 פרוטות). ונמצא שבמעה אחת יש 32 פרוטות (כי במעה יש 4 איסרים). ואם כן בדינר אחד יש 192 פרוטות: כי בדינר יש 6 מעות (שהם 24 איסרים): $(32 = 6 \times 192)$.

לדעת רשב"ג אמנם מעה שווה 4 איסרים כדעת ת"ק (ובדינר יש 24 איסרים), אבל חשבון הפרוטות שונה. כי 1 מעה = 3 הדרסין, 1 הדריס = 2 הנצין, 1 הנץ = 2 שמנין, 1 שמין = 2 פרוטות.

נמצא שבמעה אחת יש 24 פרוטות (כי מעה היא 3 הדרסין שהם 6 הנצין שהם 12 שמנין שהם 24 פרוטות), וכשמחלקים את ה-24 פרוטות ל-4 איסרים נמצא שבכל איסר יש 6 פרוטות. ואם כן בדינר אחד יש 144 פרוטות $(24 = 6 \times 144)$.

אמר ליה בין ידי ובין דרבין וכו': גם אני וגם רבין סוברים כת"ק ואין מחלוקת בינינו כמה פרוטות יש בדינר – 192 פרוטות. אלא ההבדל בינינו הוא הערך של האיסרים. רבין דיבר על זמן שבו האיסרים הוזלו, ואני דיברתי על זמן שבו האיסרים התייקרו. כלומר כשפרוטה היא אחד משמונה באיסר – זה בגלל שדינר אחד שווה 24 איסרים, ואז נמצא שהפרוטה היא שמינית האיסר. מכיון שכאמור סך הפרוטות בדינר הוא 192, ואם נחלק אותם ב-24 = 8 פרוטות. אבל רבין דיבר בזמן שהאיסרים הוזלו ודינר אחד היה שווה 32 איסרים, ומכיון שסך הפרוטות בדינר לא משתנה, עלינו לחלק את ה-192 ב-32 = 6.

*

אמר שמואל קידשה בתמרה: קידש אשה בתמר אחד, אפילו שבאותו הזמן נמכר כור של תמרים בדינר אחד, ואם כן בתמר אחד אין שווה פרוטה - בכל אופן היא מקודשת כי אנו חוששים שמא התמר הזה שווה פרוטה בארץ רחוקה כמו 'מדי' שלא מצוי בה תמרים.

קושיא: והא אנו תנו וכו': והרי במשנה נאמר שאשה מתקדשת בשוה פרוטה. אך לפי דברי שמואל תמיד היא צריכה להיות מקודשת, כי תמיד נחשוש שמא הדבר שקבלה שווה פרוטה במקום כלשהו בעולם.

תירוץ: לא קשיא: שמואל התכוין רק לקידושי ספק. כלומר המשנה אמרה שהמקדש בשוה פרוטה היא ודאי מקודשת. ושמואל אמר שאם קידש אותה בפחות משוה פרוטה, היא ספק מקודשת מחשש שמא הדבר שווה פרוטה במקום אחר. ולכן אם לאחר שנתקדשה לראשון בפחות משוה פרוטה, קידש אותה אדם אחר בשוה פרוטה - היא ספק מקודשת לראשון ספק לשני, וצריכה גט משניהם.

ההוא גברא דאקדיש בזוודא דאורדי: מעשה באדם שקידש אשה באגודה של מוכין. ישב רב שימי בר חייה לפני רב ועיין באגודת המוכין האם יש בה שוה פרוטה והיא מקודשת, או שאין בה שוה פרוטה ואינה מקודשת. **קושיא: ואי לית ביה שוה פרוטה לא?** וכו'. **תירוץ: לא קשיא:** כלומר רב שמי בדק האם היא ודאי מקודשת או רק ספק מקודשת.

ההוא גברא דאקיש באבנא דנחלא: באבן שיש שחור הדומה לנחל. ולאחר מכן בא אדם אחר וקידש אותה בפרוטה. ישב רב חסדא ועיין האם יש בשיש השחור שוה פרוטה והיא מקודשת לראשון, או שאין בו שוה פרוטה והיא מקודשת לשני. רב חסדא הגיע למסקנה שאין בו שווה פרוטה והתיר אותה לשני.

הגמרא מקשה: גם אין שוה פרוטה עליה להיות ספק מקודשת כדברי שמואל? **ומתרצת:** שרב חסדא לא סובר כשמואל, ולדעתו אם אין שוה פרוטה לא חוששים שמא החפץ שווה פרוטה במקום אחר.

אמרה לי אימיה: אמרה האמא של המקדש הראשון: הרי ביום שהוא קידש אותה היה באבן שוה פרוטה, ולאחר מכן היא הוזלה והיא נהייתה שוה פחות. אמר לה רב חסדא: אין לך כח להעיד על כך, כי את אוסרת את האשה על המקדש השני.

וממשיך רב חסדא ואומר: **לאו היינו דיהודית וכו'**: האם זה לא כמו הסיפור ביהודית אשתו של רבי חייא? שהיה לה צער לידה כי היא היתה יולדת תאומים והיא אמרה לבעלה: אמרה לי אמא שלי, שאבא שלי קיבל בשבילי קידושין מאדם אחד כשהייתי קטנה (עוד קודם שגדלתי והתקדשתי לך) ואם כן אני אסורה לך. ואמר לה רבי חייא: אין לאמא שלך כח להעיד ולאסור אותך עלי.

אמרי ליה רבנן לרב חסדא: למה אתה מתיר אותה לשני? והרי יצא הקול שהיו עדים באותו יום שהעידו שהאבן היתה שוה פרוטה ועכשיו הם הלכו למקום הנקרא 'אידיט' (תוס').

אמר להם רב חסדא: **השתא מיהא ליתנהו קמן**: עכשיו בכל אופן הם לא נמצאים לפנינו. והאם זה לא דומה לדברי רבי חנינא בכתובות? כדלהלן:

בנותיו של שמואל נשבו, והשבאים העלו אותם לארץ ישראל. הבנות רצו להיות מותרות להנשא לכהנים, ולכן הן העמידו את השבאים מחוץ לבית דין, כדי שהחכמים לא יראו אותם ולא ידעו שהן שביות, ואז יהיה להן 'הפה שאסר הוא הפה שהתיר' לומר שהן נשבו אבל הן נשארו טהורות. ואכן בית דין התירו אותן להינשא לכהנים. ושאלו את רבי חנינא: הרי בודאי יש עדים בבבל שראו שהן נשבו, וביום מן הימים הם יבואו להעיד על כך? אמר רבי חנינא: כרגע אין עדים לפנינו, וכי 'עדים בצד צפון (= אסתן. בצפון העולם) ותיאסר'!

אביי ורבא: לא הסכימו עם רב חסדא שדימה את המקרה כאן לבנותיו של שמואל. משום שדוקא שם התירו אותם בגלל שבשבויה הקילו, כי היא מנוולת את עצמה לשבאי ולכן לא מצוי שהיא תיבעל לו (תוס' בכתובות), אבל כאן יש עדים שראו שהאבן היתה שוה פרוטה ואם כן היא אשת איש ואיך נתיר אותה?!

אישתאר מההיא משפחה: האשה שרב חסדא התיר אותה לשני, התחתנה איתו וילדה ילדים. ונשאר מהמשפחה הזו בסורא, ורבנן פרשו ממנה ולא רצו להתחתן איתם. והסיבה לכך אינה בגלל שהם חששו לדברי שמואל: שמא האבן שלא היתה שוה פרוטה כשבדק אותה רב חסדא - היתה שווה פרוטה במקום אחר בעולם. אלא כאביי ורבא: בגלל שיצא הקול שיש עדים שהאבן היתה שוה פרוטה ביום הקידושין.

ההוא גברא: מעשה באדם אחד שקידש אשה בשוק בענף של הדסים שלא היה שווה פרוטה, שלח רב אחא בר הונא לפני רב יוסף מה הדין, אמר לו רב יוסף שילקה את המקדש משום פריצות שקידש בשוק כדברי רב (= יובא מיד), ואם היא תרצה להינשא למישהו אחר היא צריכה ממנו גט כדברי שמואל שחוששים שמא הענף של ההדסים שווה פרוטה במקום אחר.

הגמ' מביאה את דברי רב:

דרב מנגיד וכו': רב היה מלקה את מי שהיה מקדש אשה בשוק, משום פריצות. ואת מי שהיה מקדש בביאה, משום פריצות. ואת מי שהיה מקדש אשה ללא שידוכים, משום פריצות. ואת מי שהיה מבטל גט, כלומר בעל ששלח גט לאשתו ע"י שליח, ואח"כ רדף אחרי השליח ואמר לו 'גט שנתתי לך בטל הוא', ויש לחשוש שמא השליח בכל זאת יתן לה את הגט ואנשים לא ידעו שהוא ביטלו והיא תלך ותינשא לאחר למרות שהיא אשת איש. ואת מי שהיה מוסר מודעה על הגט, כלומר שנתן לה גט ומסר מודעה בפני עדים שהגט בטל, ולמרות שכופים אותו לבטל את המודעה, לוקה משום שמוציא לעז על בניה שהם ממזרים. ואת מי שהיה מצער את שליח בית דין, כלומר שבית שלחו שליח להזמינו לדין והוא קם עליו והכה אותו. ואת מי שבית דין נידו אותו והוא לא בא במשך 30 יום להתיר את נידויו. ועל חתן שגר בבית חמיו, שמא יכשל ויחטא עם חמותו, לפי שסתם חמות אוהבת את חתנה.

קושיא: דדייר אין, דחליף לא? רב הלקה רק את החתן שגר בבית חמיו ולא את החתן שרק חלף ליד ביתו? והרי היה חתן שחלף על פתח בית חמיו ורב ששת הלקה אותו.

תירוץ: ההוא: אותו חתן חמותו היה חשודה ממנו, ולכן הלקוהו רק בגלל שחלף על פתח ביתה.

נהרדעי אמרי: בנהרדעא אמרו - בכל המקרים הנ"ל רב לא הלקה, אלא רק את מי שקידש בביאה ללא שידוכים, ויש אומרים שהלקה אפילו את המקדש בביאה עם שידוכים, משום פריצות.

ההוא גברא: מעשה באדם שקידש אשה במחצלת של הדס, אמרו לו - והרי אין בה שווה פרוטה, אמר להם - היא תתקדש בארבעה זוזים שקשורים במחצלת, לקחה האשה את המחצלת ושתקה (= כלומר היא לקחה את המחצלת כבר

בהתחלה כשהוא קידש אותה בה, אלא שלאחר שאמרו לו שאין בה שווה פרוטה והוא ענה להם שקשורים בה ד' זוזים, היא שתקה ולא השליכה את המחצלת).

אמר רבא: יש כאן שתיקה לאחר מתן מעות ואינה מקודשת, שהרי כשהיא קיבלה את המחצלת היא לא ידעה שיש בתוכה מעות, ואח"כ כשנודע לה שיש בתוכה מעות היא שתקה, ושתיקתה אינה כלום, לפי שסיבת שתיקתה משום שלא אכפת לה, והיא אומרת לעצמה שכבר מהתחלה לא קיבלתי את המחצלת על דעת להתקדש לפי שלא ידעתי שיש בתוכה מעות.

אמר רבא מנא אמינא לה: ששתיקה לאחר מתן מעות אינה כלום.

דתניא: אמר לה 'קבלי סלע זה בפקדון' (= תשמרי לי עליו) וחזר ואמר לה 'התקדשי לי בו', אם לפני שהיא קיבלה את הסלע הוא אמר לה 'התקדשי לי בו' מקודשת, לפי שהיא קיבלה אותו על דעת להתקדש לו, ואם הוא אמר לה זאת לאחר שכבר קיבלה את הסלע אם רצתה מקודשת ואם לא רצתה אינה מקודשת. ע"כ הברייתא.

רבא מבאר את הברייתא:

מאי רצתה וכו': מה הכוונה 'אם רצתה' / 'אם לא רצתה', אם הכוונה שאמרה 'כן' / 'לא', א"כ משמע שברישא (= אם לפני שהיא קיבלה את הסלע הוא אמר לה 'התקדשי לי בו' מקודשת) שהברייתא לא מחלקת בין אם רצתה ללא רצתה, אפילו אם אמרה 'לא' מקודשת, וזה לא יתכן שהרי היא אמרה 'לא', אלא בהכרח ש'רצתה' הכוונה שאמרה 'כן', ו'לא רצתה' הכוונה ששתקה ולא אמרה 'אני רוצה', ומכאן משמע ששתיקה לאחר מתן מעות אינה כלום, לפי ששתקה מחמת שלא אכפת לה.